

8.5 СУТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ СІЛЬСЬКОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади, органом місцевого самоврядування або іншими суб'єктами для задоволення суспільних і особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торгівельної, іншої господарської діяльності у порядку, передбаченому існуючим Кодексом та іншими законами.

Підприємство являється юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки у закладах банків, печатку зі своїм найменуванням та ідентифікованим кодом.

Підприємство – основа розвитку економіки, процес здійснення виробничої діяльності з фінансовою, моральною та соціальною відповідальністю. Але першоосновою є організація як система. Питанням організаційного розвитку в економічній літературі приділяється значна увага. Переважно досліджується суть підприємництва під кутом зору спрямування цього процесу на очікувані результати або зміни процесу управління. Дослідники аналізують ці процеси з позицій взаємодії індивідуальних та групових інтересів.

Зміст цих процесів полягає у створенні ефективніших організаційних структур. Кінцевим результатом є формування виробничих структур на всіх рівнях. Основною сферою економіки є мікрорівень, де відбуваються головні дії організаційного процесу – нагромадження і реалізуються його стимули та механізми. Тут здійснюється стимулювання і примус до організації виробничої діяльності (підприємництва). Стимулювання організації виробництва реалізується через зростання його ефективності, а примус – через конкуренцію.

Спираючись на вищевикладене, підприємництво слід розглядати як складне багатозначне, багатосистемне і багаторівневе поняття. Воно являє собою сукупність економічних, історичних, соціальних та юридичних відносин,

особливий метод господарської діяльності; воно включає підприємницьке середовище, особистість підприємця, стиль і тип його мислення та поведінки, історичні та соціально-психологічні аспекти.

Рушійною силою організації виробництва є господарські формування (підприємницькі структури). Будь-яка систематична, на власний ризик, самостійна ініціатива щодо розвитку діяльності по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг та здійсненню торгівельних операцій з метою одержання прибутку є підприємництвом.

Сучасний стан аграрної економіки можна охарактеризувати як складний, за своєю формою, суттю переплетінні різних типів господарств, не визначених юридично, що містять в собі елементи всіх можливих організаційно-правових структур.

Основною умовою розвитку багатоукладності є поява селянина-власника і мотив до високоефективної праці, сприяє цьому і формування ринкового середовища.

Багатоукладність господарювання належить до важливих принципів аграрної політики в Україні, невід'ємною частиною глибоких соціально-економічних перетворень на селі. Вона відображає рівноправний розвиток різних типів власності – приватної і суспільної, з яких модифікуються певні форми, створюються відповідні підприємницькі структури. Зокрема, особисті господарства громадян, селянські (фермерські) господарства, колективні сільськогосподарські підприємства (спілки селян, кооперативи, акціонерні об'єднання), приватно-орендні формування, державні підприємства. Забезпечення умов розвитку багатоукладної економіки, а звідси й способів господарювання, – реальний шлях переходу до ринкових відносин.

В основу розробки концептуальних підходів до обґрунтування основних принципів реального поєднання підприємницьких структур в агропромисловому виробництві при переході до багатоукладної економіки покладено відповідні принципи. Серед них важливе місце належить об'єктивній оцінці існуючого стану ресурсного потенціалу, його соціально-

економічній і технічній характеристиці та можливостям раціонального їх використання.

Виходячи з твердження існування загального принципу системності, можна зауважити, що розвиток багатокладності мусить бути складовою, компонентом системи аграрних реформ. Тому з точки зору даного принципу створення господарських товариств різного рівня відповідальності, фермерських господарств, кооперативів, приватних і казенних підприємств є практикою здійснення аграрної реформи. Проте формування суб'єктів підприємницької діяльності, їх ефективного функціонування потребує відповідної наукової бази і правового забезпечення.

В залежності від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства наступних видів: приватне підприємство, яке діє на основі приватної власності громадян або суб'єкта господарювання (юридичної особи); підприємство, яке діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); комунальне підприємство, яке діє на основі комунальної власності територіальної громади; державне підприємство, яке діє на основі державної власності; підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).

В Україні можуть діяти також інші види підприємств, передбачені законом.

У випадку, якщо у статутному фонді підприємства іноземна інвестиція складає не менше десяти відсотків, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями. Підприємство, у статутному фонді якого іноземна інвестиція складає сто відсотків, рахується іноземним підприємством.

В залежності від засобу освіти (закладу) і формування статутного фонду в Україні діють підприємства унітарні і корпоративні.

Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виокремлює необхідне для цього майно, формує відповідно закону статутний фонд, не розділений на долі, затверджує статут, розподіляє прибутки, безпосередньо або через призначеного ним керівника, керує підприємством та формує його трудовий колектив на основі трудового найму, вирішує питання реорганізації та

ліквідації підприємства. Унітарними являються підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника.

Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома чи більше засновниками за їх спільним рішенням (угодою), діє на основі об'єднання майна та (або) підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через утворювані ними органи, участі засновників (учасників) у розподілі прибутків та ризиків підприємства. Корпоративними являються кооперативні підприємства, підприємства, утворювані у формі господарського суспільства, а також інші підприємства, у тому числі засновані на приватній власності двох чи більше осіб.

Особливості правового статусу унітарних та корпоративних підприємств установлюються існуючим Кодексом, іншими законодавчими актами.

Підприємства в залежності від кількості працюючих та об'єму валового прибутку від реалізації продукції за рік можуть бути віднесені до малих, середніх або великих підприємств.

Малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятидесяти осіб, а об'єм валового прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро по середньорічному курсу Національного банку України відносно гривні.

Великими підприємствами визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує тисячу осіб, а об'єм валового прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро по середньорічному курсу Національного банку України відносно гривні.

Всі інші підприємства визнаються середніми.

У випадках існування залежності від іншого підприємства, передбачених статтею 126 існуючого Кодексу, підприємство визнається дочірнім.